

Pensar és de rucs

Dolors Miquel

El cabreig d'Erill

Hi ha molts casos singulars en tota la història de la literatura, però el d'Arnau d'Erill i el seu cabreig, que ha traspassat manuscrits, cremes, edicions i segles, em sembla un cas ben singular. I encara més quan aquest Arnau d'Erill no era pas un poeta en el sentit que s'entén com a algú que escriu poesia freqüentment durant un període de la seva vida o durant tota la vida. Ni de bon tros! Arnau d'Erill estava tan enfadat, irritat i se sentia tan impotent que va acabar anant a buscar la poesia a la manera d'abans: per fer públic l'afrent que havia patit i així, de passada, tocar-li els dalls al seu nebot, Ramon Roger d'Erill, que era qui li havia provocat aquest enorme i singular cabreig.

La poesia es repetiria arreu, talment una cançó moderna. Fos on fos que anés aquest nebot, no se n'escaparia, de tan subtil venjança. El llarg poema que comença cada una de les seves estrofes amb un "Oh tu traïdor" i que demana a la manera d'un ban contenciós la lluita per tal de matar el nebot traïdor, no només va ser repetit, sinó que la venjança ha acabat superant les dificultats del temps i ha arribat fins als nostres dies. En el fons, el problema era un problema ben suat, avui en diríem *culebronesc*: el del covard prenyador.

Es veu que Ramon Roger d'Erill tenia sota la seva comanda les monges d'Alguaire. El xiquet les guardava tan bé, i en especial la filla del seu oncle (la seva cosineta), que va acabar prenyant-la. En aquest punt va tocar pirandó o va fer seva aquella màxima lleidatana "aire que ve d'Alguaire", i mentre Arnau d'Erill s'escarrassava inútilment a combatre en un cos a cos, Ramon Roger es feia el sord i el suec, tot alhora. Als onze mesos d'aconseguir-lo endebades, Arnau d'Erill fa pública des de Perpinyà aquesta carta on li diu des de guineu fins a covard, caïm, seguidor de Llucifer i altres boniques paraules líriques. El poema acaba amb un esfereïdor i furibund "mullàs desvergonyat / morta fos aquella que t'ha parit", i Arnau d'Erill demana la mort de la seva pròpia germana.

vida. Als seus llibres, ell és autor i personatge a la vegada. La matèria primera de la seva obra és autobiogràfica: la pròpia experiència sota el règim comunista, la família, les dones que va estimar, els amics que va perdre, l'exili a Nova York... A través de la mirada trista de Dovlàtov, una època que ens pensàvem que només era grisa i amarga acaba resultant també entranyable i càlida. Sense fingir que coneixia el sentit de la vida ni cap veritat transcendent, la seva literatura està plena d'observacions tan corrosives com lúcides. *El compromiso*, a part de ser una descripció humorística però veraç dels servilismes i les absurditats de la redacció d'un diari i del periodisme en general, també és una obra que explica la vida quotidiana dels russos durant l'època soviètica millor que moltes guies i manuals d'història. Perquè Dovlàtov tenia un interès real per l'altra gent, no era un misantrop ni un escriptor maleït escopint contra tothom. Es nodria de les vivències pròpies i alienes, tot li servia per als seus llibres.

Dovlàtov, que havia nascut a la ciutat d'Ufà el 1941, va aconseguir marxar de l'URSS el 1979 per instal·lar-se a Nova York. Girava full a una vida molt intensa: després que l'expulssin de la universitat s'havia allistat a l'exèrcit, on el van destinar com a guardià d'alta seguretat en un camp de presoners, segurament pel metre norantavuit d'alçada que feia. Després va ser ell qui va anar a parar a la presó per les seves diferències amb les autoritats soviètiques. Havia traficant al mercat negre: mitjons finlandesos de seda, impermeables italians, càmeres japoneses, cigarrets nord-americans... Havia treballat com a periodista a Leningrad i a Tallinn, però l'havien acabat expulsant del sindicat de periodistes, de militància obligada per exercir la professió. A Rússia ja no podia escriure ni

publicar. De fet, Dovlàtov no va aconseguir publicar cap llibre al seu país fins a l'obertura propiciada per la *perestroïka*, quan ja feia anys que vivia a Nova York.

A l'Amèrica daurada, tal com la veien molts russos, constatarà que de merda n'hi ha a tot arreu. Però ell, com a bon àcrata descregut, segur que ja ho sabia. Almenys als Estats Units podrà publicar tota la seva obra, encara que sigui traduïda a l'anglès i per entregues a *The New Yorker*. A *La extranjera* (Galaxia Gutenberg / Círculo de Lectores, 1996) escriu: «Para entonces hacía ya un año y medio que me había naturalizado americano. Vivía fundamentalmente de lo que ganaba de escribir. Mis libros se editaban en buenas traducciones. No por azar, a un colega mío le gustaba decir: "Dovlàtov pierde mucho en el original..."»

L'Irina del tren, en canvi, no tenia clar que les tra-

duccions de Dovlàtov fossin fidels. Com que no tinc ni idea de rus però a mi em semblaven excel·lents, ho vaig preguntar a l'editor d'*El compromiso*, que em va transmetre les paraules textuais de la parella de traductors (que, per cert, són descendents de dos nens republicans que van anar a parar a Rússia durant la Guerra Civil Espanyola): "Tradur Dovlàtov és una joia. No té cap complicació". Esperem que es reeditin les altres obres que té traduïdes al castellà (*Los nuestros*, *La maleta* i *La extranjera*, els dos últims molt difícils de trobar). Però sobretot que es publiqui el què encara falta: els quaderns d'apunts que va escriure durant vint anys, la novel·la *Zona*, sobre l'experiència com a guardià d'un camp de presoners, les cartes que va enviar al seu pare...

Vaig acompanyar l'Irina a una llibreria. Em va dir que feia molt de temps que

buscava *La extranjera* per regalar-li a una amiga sud-americana, però al final es va haver de quedar *El compromiso* perquè l'altre estava exhaurit. Quan li vaig dir que intentava fer un article sobre Dovlàtov, ella, que era una informàtica moscovita, va comentar: "Deu ser complicat escriure sobre un autor que explica tantes coses en tan poc espai..."

Serguei Dovlàtov va morir d'un atac de cor derivat de l'alcoholisme. L'ambulància que el portava a l'hospital es va quedar embussada a l'hora punta de Brooklyn. Era el matí del 24 d'agost del 1990, nou dies abans que Dovlàtov pogués celebrar els 49 anys. Justament començava a tenir l'èxit que es mereixia, tant a Rússia com als Estats Units. Però la crua realitat, sempre tan prosaica, posava el punt final a una literatura plena d'herois excèntrics i genials que, borratxos o no, inventats o reals, deien veritats tallants com cisells.

A l'esquerra, una imatge actual de Sant Petersburg, l'antic Leningrad, ciutat des de la qual es trasllada Dovlàtov a la més petita Tallinn, avui Estònia, i de la qual veiem una instantània ben folklòrica.

EVGENY ASMOLOV - AFP
RAUNO VOLMAR - AFP